

quam posset corpus hominis ad priorem statum redire. Imo convertendo in se fructum illius arboris magis debilitaretur, propter re-passionem ab illo, sicut ab aliis fructibus.

10. *Cajetani sententia partim assentiens Scoto, partem dissentiens.*—Et huic sententiae ex parte assentit Cajetus et ex parte dissentit. Putat enim ille, hominem in statu innocentiae habuisse vim resistendi actioni contrarie agentis per qualitatem supernaturalem et spiritualem animae inditam, et ideo dicit, durante innocentia, potuisse hominem perpetuo conservari per fructum arboris vitae, quia convertendo illum in se, confortaretur et roboretur ab eo, et ab illo non repateretur propter dictam ex parte animae resistantiam. In hoc igitur ab Scoto dissentit. Addit vero sublata illa resistantia non potuisse fructum arboris vitae restituere ad pristinum statum naturalem calorem debilitatum, quia reactione sua aliqua ex parte illum debilitaret, et ideo si post peccatum homo sumeret de ligno vitae, non tantum semel, sed etiam sepius, non fuisse perpetuo victurum, sed tantum ad longum tempus. In quo sensu putat dixisse Deum de homine jam lapsi: *Ne forte sumat de ligno vitae, et vival in aeternum*, id est, tempore diurno.

11. *Refutatur Scotus.*—Sed neutra sententia placet, nam imprimis si fundamentum Scotti aliquid valeret, non solum probaret fructum ligni vitae non potuisse integre separare diminutionem caloris factam, sed etiam parum aut nihil naturam debilitatem confortare potuisse: quia, ut ipse ait, *conversum non potuit esse nobilis, quam convertens*: imo per illud natura debilitata amplius debilitaretur. Si autem hoc verum esset, non solum non daret fructus ille vitae perpetuitatem, verum etiam nec diurnitatem. Secundo ac praecipue deficit Scotus quia tantum considerare voluit fructum illum ut cibum, et non ut medicinam, seu pharmacum, habens virtutem agendi, et confortandi calorem naturalem, priusquam in substantiam aliti converteretur, cum tamen fructus ille, ut supra diximus, utramque rationem, et virtutem haberet. Unde tantum abest, ut per reactionem illius cibi amplius natura hominis debilitaretur, ut potius confortaretur. Ex quo etiam fit, ut eo tempore quo fructus ille converteretur in substantiam aliti, jam convertens esset confortatum, et ideo posset etiam conversum esse perfectius dispositum, quam esset ipsum convertens in principio, quando fructum sumpsit, quia illa conuersio in aliquo tempore facta est, et in illo

tempore potuit homo ab eodem fructu confortari, ut ipsummet fructum melius posset in se convertere. Et confirmatur, quia alias diurnitate temporis homines in statu innocentiae debilitarentur, et quodammodo senescent, nec possent in statu consistentiae conservari, nedum ad statum juventutis restitu, quia est contra Augustinum citato loco et contra communem sententiam, et illius status existimationem.

12. *Refutatur etiam Cajetus multiplicitate.*—*Exponitur D. Thomas.*—Et hinc facile rejicitur altera sententia Cajetani. Nam imprimis illa resistantia per qualitatem intrinsecam falso asseritur, ut jam dixi capite praecedenti n. 22. Deinde si illa daretur, non minus resisteret aliis cibis, quam fructui ligni vitae: ac proinde fructus ille non esset necessarius, quia ex aliis cibis nulla debilitatio secuta fuisset. Tertio illa resistantia respectu ligni vitae potius obesus, quam prodesset ad immortalitatem, quia actio ligni vitae non destructiva, sed conservativa vitae esset. Qua propter etiam videtur defecisse Cajetus non considerando fructum illum, ut salutarem causam efficientem, sed tantum ut nutritionis materiam, seu alimento; et ideo dixit lignum vitae non fuisse habiturum aequalem effectum in homine post lapsum, ac haberet in statu innocentiae, quia post lapsum deesset qualitas resistens ex parte hominis, et ideo etiam ex reactione illius cibi aliquam diminutionem caloris naturalis patet, quam antea propter resistantiam non patiebatur. Nos vero dicimus ex parte fructus non fuisse futurum minorem effectum, tum quia etiam in statu innocentiae nulla erat resistantia ab intrinseco, ut dixi: tum etiam quia actio illius fructus, quatenus medicamentum erat, non diminuebat, sed confortabat potius calorem naturalem, atque ita resistantia illa potius poterat obesse, quam prodesse ad vitam conservandam. Dixi autem, *quantum est ex parte sua*, quia aliunde posset effectus illius cibi magis impediri in statu naturae lapsae, quam in statu innocentiae, quia in illo statu multo temperantius viveret homo, et levioribus cibis, minusque naturalem calorem minuentibus uteretur, quam in statu naturae lapsae, et e contrario in hoc statu sunt plures aliæ cause extrinsecæ, quæ possunt humores corrumpere, et naturalem calorem, vel nimium minuere, vel augere, quæ cause non possunt hujusmodi passiones in homine efficer, si in innocentia perseveraret. Ob has ergo causas non posset fructus ligni vitae tam inte-

gre reparare, et quasi renovare corpus corruptibile post peccatum, sicut antea potuisset. Erat enim virtutis finitæ, et ideo non poterat æqualiter majorem resistantiam vincere: et similiter habebat determinatum effectum, ideoque non posset omnem morbum depellere, neque omnibus contrariis obsistere, et in hoc sensu intelligendum est, quod D. Thomas 2, 2, q. 164, art. 2, ad 6, dicit: *Quod homo si post peccatum de ligno vitae comedisset, non propter hoc immortalitatem recuperasset, sed beneficio illius cibi potuisset ritam magis prolongare.* Quod etiam docet Lyranus, Lipomanus et alii in Genes. Qui consequenter expoununt verba illa, *et virat in aeternum*, id est, in longævum tempus, sicut dixit Cajetus. Est enim hoc verum consideratis aliis causis mortis, quæ in statu peccati suam vim exerceant, et possunt resistere efficacitati ligni vitae, quia cibus ille non erat sufficiens causa immortalitatis, sed solum subveniebat eidam defectui. Nihilominus tamen *quantum est ex se*, eumdem effectum haberet in statu naturæ lapse, et ita etiam ex parte sua posset illam perpetuo conservare, si aliæ cause mortis non intervenient. Et ita sentit auctor dictarum quæstionum novi, et veteris Testamenti, dicta q. 19, et sequuntur Durandus, Molina et alii.

13. *Quarta assertio bipartita de immortalitate in statu innocentiae.*—Ex quibus tandem facile resolvitur alia questio, quam scholastici in 2, d. 19, de immortalitate innocentiae tractant, an esset naturalis, vel supernaturalis. Nam cum duobus modis contingat aliquid esse supernaturale, scilicet quoad substantiam, et quoad modum, manifestum est, immortalitatem illam quoad substantiam fuisse naturalem, quoad modum vero supernaturalem. Prior pars manifesta est, quia vita, quæ eo modo conservaretur, semper esset vita naturalis, et cum proprietatibus connaturalibus corpori, quamdiu scilicet in eo tantum statu conservaretur. Nam si transferretur ad statum gloriae, jam tune aliud donum immortalitatis acciperet, quale nunc est in corporibus gloriosis, de quo alia ratio, et disputatio est, quæ videri potest in 2, tom. 3, p. disp. 48, sect. 2. Altera pars probatur, quia imprimis alia immortalitas non erat debita corpori humano, cum natura sua corruptibile sit. Deinde, quia illa peculiaris providentia, et protectio Dei erat futura modo extraordinario, et prater ordinarium cursum causarum naturalium, quas saepè impedit, vel avertere extraordinario, et supernaturali modo, necessarium foret.

CAPUT XVI.

UTRUM HOMO IN STATU INNOCENTIAE PECULIARE DOMINIUM, TANQUAM PROPRIMUM ILLIUS STATUS DONUM, AC BENEFICIUM ACCEPERIT.

1. *Tractanda questionis occasio ex verbis Genesis.*—Hactenus explicuimus bona veluti intrinseca, quæ homini in statu innocentiae concessa sunt: nunc de extrinsecis aliquid adjiciendum est, propter verba Gen. 1: *Faciamus hominem ad imaginem, et similitudinem nostram, et præsit piscibus maris, et volatilibus cœli, et bestiis universæque terræ; omniisque reptili, quod moretur in terra.* Et infra: *Benedixitque illis Deus, et ait: Crescite, et multiplicamini, et replete terram, et subjicite eam, et dominamini piscibus maris, et volatilibus cœli, et universis animalibus, quæ morentur super terram.* Ex quibus verbis manifestum est, Deum in principio mundi dominium cæterorum animalium primis hominibus tribuisse, nam

verba ejus tanquam supremi Domini efficacia sunt, et per illa concessionem, et translationem hujus dominii aperte significavit. Dubium vero est, an dominium illud fuerit tanquam aliquid naturaliter consequens ex sola hominis natura, secundum se spectata, an vero fuerit aliquid speciale beneficium, pro illo statu innocentiae peculiariter a Deo collatum.

2. Arguitur primo pro parte negante. — Arguitur secundo. — Effugium. — Ratio dubitandi, quae priorem partem suadet, impri- mis sumi potest ex verbis illis: *Faciamus hominem ad imaginem, et præsit, etc.*, ubi illa duo ita connectuntur, ut secundum ex primo consequi significetur. Sed esse ad imaginem non est aliquid peculiare status innocentiae, sed ad puram essentiam, et naturam hominis pertinet: ergo etiam prælatio illa, et dominium homini in sua creatione datum, fuit aliquid mere naturale, puram hominis natu- ram consequens. Secundo, quia bona propria status innocentiae per peccatum amissa sunt, et e contrario illa, quæ post peccatum perman- serunt, naturam humanam secundum se spec- tatam consequuntur. Sed dominium externum rerum, tam animantium, quam non ani- mantium in homine post peccatum mansit, ut ipso usu, et ratione constat: ergo non fuit aliquid peculiare pro statu innocentiae datum, sed mere naturale. Dicitur fortasse, hoc esse verum de communi quodam, et generali do- minio: aliud vero peculiare, et majus pro statu innocentiae datum esse.

3. Precluditur et arguitur tertio. — Quorum- dam responsio instatur. — Sed contra hoc ar- gumentor tertio, quia non appareat, in quo fuerit hic excessus, vel specialis prærogativa dominii in statu innocentiae, magis quam nunc sit. Declaratur, quia Gen. 9, dixit homi- nibus Deus: *Terror vester, ac tremor sit super cuncta animalia terræ, et super omnes volucres cœli, cum universis, que moventur super ter- ram, omnes pisces maris manui vestrae traditi sunt.* Hoc autem dictum est hominibus jam lapsis; ergo nullum majus dominium innocen- tes habere potuerunt. Probatur consequentia, quia vel hic excessus est in amplitudine mate- riae: et hoc non, quia omnia animalia sine exceptione etiam homini lapso subjiciuntur. Unde in Ps. 8, dicitur: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus, etc.*, vel excessus est in modo potestatis, et hæc etiam non videtur fuisse major in statu innocentiae, quam illis verbis describatur. Nam eisdem fere verbis ex Gen. 9,

utitur Sapiens loquens de primo homine, Eccl. 17: *Dedit illi potestatem eorum, quæ sunt super terram, posuit timorem illius super om- nem carnem, et dominatus est bestiarum et volatilium.* Quod si quis dicat, ita fuisse anima- lia subjecta primo homini: ut ad nutum ei pa- rerent. Hoc certene que ullo testimonio Scrip- turae probari potest, nec sine miraculo fieri poterat. Sicut nunc inter sanctorum Martyrum, et aliquorum confessorum, ac Prophetarum miracula computantur, quod interdum anima- lia etiam ferocia dicto modo eis obedirent, vel mansueta, vel subjecta se illis ostenderent: dicere autem hoc miraculum futurum fuisse perpetuo in statu innocentiae, difficile creditu- est, cum in Scriptura non sit revelatum.

4. Instatur amplius. — Quin potius domi- nium, quod homo nunc habet in hoc statu, in duobus videtur exceedere. Primo in materia, quia in principio solum est datum dominium in animalia bruta: nunc autem etiam ad ho- mines extenditur. Secundo in usu, quia prius non poterant homines uti animalibus in ci- bum, aut operimentum, nec ad alia laboriosa opera, ad quæ omnia nunc illis utuntur. Nam, in dicto cap. 9 Gen., specialiter addit Deus, et omne, quod movetur, et vivit, erit vobis in ci- bum, quasi olera virentia dedi vobis omnia. Primis autem hominibus solum dictum fuerat: *Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem se- men super terram, et universa ligna, etc.*, ut sint vobis in escam. Unde vix appetet, quem usum habere potuerit in bruta animalia domi- nium illud hominibus datum, si status inno- centiae duraret.

5. Distinguuntur pro resolutione tria, scilicet capacitas, potestas, usus. — Tria possumus in hoc dominio distinguere scilicet, capacita- tem, potestatem, et usum, seu statum domi- nandi. Haec enim tria adeo distincta sunt, ut sint etiam separabilia, non quidem mutuo, quia posteriora necessario supponunt priora, tamen e contrario priora possunt a posteriori- bus sejungi. Homo enim capax est regni, quamvis neque potestatem, neque actum imperandi habeat: et rex, qui per tyrannidem privatus est regno, non solum capacitatem, sed etiam dominium habet, quamvis imperandi usu careat, qui autem et dominus est, et rem suam possidet, usum illius habet, si vult. Haec igitur tria in præsenti explicanda sunt et sic facile res ipsa intelligetur, et difficultates pro-positæ solventur. Sciendum tamen est, ex illis tribus, dominium proprie consistere in secundo. Quia dominium juxta communem, et receptum

morem non dicit actum secundum, sed pri- mum, unde usus, qui est veluti actus secundus, a dominio procedit, et e converso definiri solet dominium, quod sit jus utendi, etc., est ergo dominium actus primus per modum principi activi, et ideo proprie non consistit in sola capacitate remota, quæ respectu dominii so- lum est per modum potentiae passivæ, sed in potestate, quæ est veluti principium actus im- perandi, vel utendi.

6. Prima assertio de capacitate dominandi.

— Probatur primo respectu irrationalium. —

Primo igitur dicimus, capacitatem dominii convenire homini naturaliter ex eo quod ad imaginem Dei factus est. Hoc per se manifestum est, nam homo propter rationem, et liber- tam est ad imaginem Dei, et propter easdem proprietas est capax dominii, et ideo reliqua animantia capacia dominii non sunt, quia rationis usum non habent, neque libertatem. Atque hoc imprimis indicatur in verbis illis Genes. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, et præsit, id est, et possit præesse, particula enim præsit, vel potestative potest exponi, vel certe capacitatem dominandi imprimis supponit;* et ita Augustinus saepè dicit, per illa verba, et præsit, etc., significatum esse, hominem factum esse ad imaginem Dei secundum rationem, nam animalia omnia subjecta sunt homini, quia habet intellectum, quem illa non habent, ut ait lib. 1, Genes., contra Manich., cap. 18 et 20, et lib. 3, Genes. ad lit., cap. 20. Unde quantum ad hanc capacitatem mansit hoc dominium in hominibus lapsis: nam sicut in eis integra mansit imago Dei quoad sub-stantiam ejus, ut supra ostendimus, ita etiam dominandi capacitas conservata est.

7. Probatur deinde respectu rationalium. — Addere etiam possumus, hominem, ut est ad ad imaginem Dei, non solum habere capacita- tem dominandi brutis animalibus, sed etiam rationalibus, id est, hominibus. Quia per rationem non solum potest homo discernere, ordinare, ac disponere ea, quæ pertinent ad animalia bruta, sed etiam quæ ad homines spectant, et multo facilius, ac proprius potest illis imperare. Imo addo, etiam esse hominem capacem dominii in Angelos, nam si homo potest judicare Angelos, teste Paulo, cur non poterat etiam illis dominari? Item Christus Dominus etiam ut homo vere est Dominus Angelorum, eisque potest præcipere, et impe- rare, ut docet Paulus ad Hebr. 2, ubi de Christo specialiter exponit illud Psalm. 8: *Constituisti eum super opera manuum tuarum.*

omnia subjecisti sub pedibus ejus, et addit: In eo enim, quod omnia ei subjecit, nihil dimisit, non subjectum ei, volens concludere etiam Angelos esse subjectos ei. De quo alibi dictum est, nam hic solum ab effectu ostendimus, esse in humana natura capacitatem ad dominandum Angelis. Potest autem notari discrimen, nam ad dominandum alii rebus infra Ange- los, habet homo naturalem capacitatem, ut constat: ad dominandum vero Angelis solum habet obedientiale. Quia ex natura rei An- geli sunt excellentiores homine, et altioris ordi- nis, et ideo non potest homini naturaliter competere dominium in Angelos, ideoque etiam in statu innocentiae tale dominium non habuisset, ut notat D. Thomas, 1 p., q. 96, art. 2. Per gratiam vero potuit homo elevari ad statum, in quo esset simpliciter dignior, et excellentior Angelis, et ideo dicimus habuisse capacitatem saltem obedientiale dominandi Angelis.

8. Assertio secunda de potestate dominii tri- membris. — Unde probentur duo priora membra.

— Pro tertio membro probando notantur duo in dominio inclusa. — Primum est potentia veluti executiva et physica. — Secundo dicendum est, hominem ex vi creationis, et naturæ suæ ha- bere potestatem et dominium inferiorum ani- malium, et hanc etiam post peccatum reti- nuisse, quamvis in statu innocentiae altiori modo illam haberet. Duas priores partes hujus assertionis probant duas primæ rationes dubitandi in principio positæ in num. 2. Ut autem tertiam partem probemus, simulque tertiae rationi dubitandi respondeamus, advertere oportet, hoc dominium, quatenus naturale est circa animalia bruta, duo includere, unum est (ut ita dicam) physicum et naturale, aliud morale. Primum consistit in naturali potestate quam homo habet ad subiectienda sibi bruta anima- lia, et utendum illis, vel eis imperandum, quantum capacia sunt, vel ea cogendo, vel etiam interficiendo, si opus sit, et quanquam hæc omnia non eadem facilitate et modo possit homo exequi in omnia animalia, quia multa sunt viribus fortiora et naturaliter ferocia, et quæ non solum resistunt homini, sed etiam illum aggrediuntur et vincunt: nihilominus ratione, arte et industria homo vincit omnia tam terrestria, quam aquatilia et volatilia, et quadam mitigat: alia quodammodo instruit, juxta eorum capacitatem, vel ad suam utilita- tem, vel ad jucunditatem: alia vero occidit, vel ad suos usus, vel ne aliis noceant, et sic dixit Jacobus in sua Canonice, cap. 3: *Omnem*